

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ

ISTORIE

CLASA A XII-A¹

CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 5099/09.09.2009*

București, 2009

¹ Se aplică și la clasa a XIII-a – filiera tehnologică, ruta progresivă de calificare profesională.

NOTĂ DE PREZENTARE

Studiul istoriei în ciclul superior al liceului se focalizează pe înțelegerea specificului cunoașterii de tip istoric și pe funcționalitatea acesteia pentru diferite domenii de activitate. Oferta de cunoaștere pe care o face programa își propune să stimuleze interesul pentru istorie, să asigure premise pentru continuarea învățării după finalizarea studiilor liceale și să permită elevilor să reflecteze asupra impactului trecutului în viața cotidiană.

Programa de *Istorie* se adresează elevilor care studiază istoria în conformitate cu planurile-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, în clasa a XII-a, respectiv în clasa a XIII-a (ruta progresivă de calificare profesională). Disciplina *Istorie* se studiază după cum urmează:

(a) 1 oră pe săptămână:

- la filiera teoretică, profil real, specializările matematică-informatică și științe ale naturii;
- la filiera vocațională:
 - profil artistic, toate specializările;
 - profil pedagogic, toate specializările, cu excepția specializării învățător-educatoare;
 - profil sportiv, toate specializările;
 - profil teologic, specializările teologie ortodoxă, patrimoniu cultural, muzică bisericească;
 - profil militar, specializarea matematică-informatică;
- la filiera tehnologică, toate calificările profesionale, cu excepția celor specificate la punctul (b).

La aceste specializări/ calificări profesionale elevii vor studia nucleul comun al programei (competențele specifice și conținuturile care nu sunt marcate în text cu elemente de tehnoredactare distincte – asterisc și corp de literă *cursiv*).

(b) 2 ore pe săptămână:

- la filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie;
- la filiera vocațională, profil militar, specializarea științe sociale;
- la filiera vocațională:
 - profil pedagogic, specializarea învățător-educatoare;
 - profil teologic, toate specializările, cu excepția celor menționate la punctul (a);
- la filiera tehnologică, calificările profesionale: tehnician în turism, coafor stilist, tehnician în activități de poștă, tehnician în hotelărie, tehnician în activități economice, tehnician în activități de comerț, tehnician în administrație, tehnician în gastronomie, tehnician în achiziții și contractări, organizator banqueting.

La aceste specializări elevii vor studia nucleul comun al programei și conținuturile evidențiate prin corp de literă *cursiv* și un asterisc (*);

(c) 3 ore pe săptămână: la filiera teoretică, profil umanist, specializarea științe sociale.

La această specializare elevii vor studia nucleul comun al programei, competențele specifice și conținuturile evidențiate prin corp de literă *cursiv* și un asterisc (*).

(d) 4 ore pe săptămână: la filiera vocațională, profil ordine și securitate publică (licee ale M.A.I.), specializarea științe sociale.

La această specializare elevii vor studia programa integral.

Programa este structurată astfel:

- competențe generale
- valori și atitudini
- competențe specifice și conținuturi asociate acestora
- sugestii metodologice

Cele patru competențe generale și competențele specifice vizează domeniile: comunicare; relații interpersonale, civice și interculturale; surse istorice și modalități de analiză și utilizare a acestora pentru informare, documentare și cercetare; învățare permanentă.

Focalizarea pe aceste domenii de competență a avut în vedere asigurarea progresului în învățare în context formal și non-formal.

Conținuturile asociate competențelor specifice se subsumează domeniilor de conținut incluse în programele pentru ciclul inferior al liceului și anume:

1. Popoare și spații istorice
2. Oamenii, societatea și lumea ideilor
3. Statul și politica
4. Relațiile internaționale
5. Religia și viața religioasă.

Programa se dorește un posibil răspuns la interesele de cunoaștere ale elevului, la evoluțiile domeniului academic, precum și la viziunea societății contemporane asupra educației așa cum apare în diferite documente elaborate la nivel european: recomandările Consiliului Europei referitoare la studiul istoriei și al educației civice și *Memorandumul pentru educația permanentă*, elaborat de Comisia Europeană.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă

VALORI ȘI ATITUDINI

Educația pentru cetățenie și valori democratice presupune însușirea valorilor, atitudinilor și a comportamentelor specifice manifestării morale autonome și responsabile din punct de vedere civic, precum și dezvoltarea capacității de integrare activă în grupuri socio-culturale și profesionale diferite. În acest context, competențele generale și specifice, care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a istoriei, promovează următoarele valori, atitudini și comportamente:

- Coerență și rigoare în gândire și acțiune
- Gândire critică și flexibilă
- Relaționarea pozitivă cu ceilalți
- Respectarea drepturilor fundamentale ale omului
- Dezvoltarea atitudinilor pro-active în viața personală și cea socială
- Antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului istoriei în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor
- Rezolvarea pe cale non-violentă a conflictelor
- Acceptarea reprezentărilor multiple asupra istoriei, culturii, vieții sociale
- Asumarea diversității etnice, sociale, religioase și culturale

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

- ▶ Competențele specifice și conținuturile tehnoredactate fără evidențiere prin asterisc și corp de literă *cursiv* constituie nucleul comun al programei (1 oră/ săptăm.) și sunt obligatorii la toate filierele, profilurile și specializările/calificările profesionale.
- ▶ La specializările care au prevăzute pentru *Istorie* 2 ore/ săptăm. sunt obligatorii:
 - competențele specifice tehnoredactate fără evidențiere prin asterisc și corp de literă *cursiv*;
 - toate conținuturile, inclusiv cele evidențiate prin corp de literă *cursiv* și un asterisc (*).
- ▶ La filiera teoretică, profil umanist, specializarea științe sociale (3 ore/ săptăm.) sunt obligatorii:
 - competențele specifice tehnoredactate fără evidențiere prin asterisc și corp de literă *cursiv*;
 - competențele specifice evidențiate prin corp de literă *cursiv* și un asterisc (*);
 - toate conținuturile, inclusiv cele evidențiate prin corp de literă *cursiv* și un asterisc (*).
- ▶ La filiera vocațională, profil militar M:A.I., specializarea științe sociale (4 ore/ săptăm.) sunt obligatorii toate competențele specifice și toate conținuturile din prezenta programă școlară.

Competențe specifice	Domenii de conținut / Conținuturi
1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice 3.1. Compararea surselor istorice în vederea stabilirii credibilității și a validității informației conținută de acestea. <i>*4.1. Descoperirea unor oportunități în cercetarea istoriei ca sursă a învățării permanente.</i>	POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE ▪ Romanitatea românilor în viziunea istoricilor. <i>*Studiu de caz: Gh. I. Brătianu despre Marea Neagră.</i> ▪ Descoperitori de noi spații și culturi între secolele XV- XIX. <i>*Studiu de caz: Călători străini despre civilizația din spațiul românesc în evul mediu și la începuturile modernității.</i> ▪ Călători români acasă și în lume.
1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice <i>*1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare</i> 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate <i>**2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii</i> <i>*3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite</i> 4.2. Integrarea cunoștințelor obținute în medii non-formale de învățare în analiza fenomenelor istorice studiate <i>*4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate</i> 4.4. Realizarea de conexiuni între informațiile oferite de sursele istorice și contextul vieții cotidiene	OAMENII, SOCIETATEA ȘI LUMEA IDEILOR ▪ Sate, târguri și orașe din Europa și din spațiul românesc. ▪ Viziuni despre modernizare în Europa secolelor XIX-XX: curente și politici culturale, identități naționale și identitate europeană. ▪ Politicile culturale și românii din afara granițelor. Diversitatea etnică, confesională și soluțiile politice în România modernă. Minorități naționale în România secolului XX. ▪ Secolul XX – între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa. <i>*Studiu de caz: Construcția democrației și ideologia totalitară în România. Oameni, fapte și idei.</i> ▪ Constituțiile din România. <i>*Studiu de caz: Instituții și drepturi cetățenești.</i>

Competențe specifice	Domenii de conținut / Conținuturi
*1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare **2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale 2.2. Proiectarea unui demers de cooperare pentru identificarea și realizarea unor scopuri comune 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate **2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii *3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite	STATUL ȘI POLITICA ▪ Autonomii locale și instituții centrale și în spațiul românesc (secolele IX-XVIII) ▪ Statul român modern: de la proiect politic la realizarea României Mari. (secolele XVIII-XX) *<i>Studiu de caz: De la „partida națională” la sistemul politic pluripartidist în România secolelor XIX-XX</i> ▪ Redefinirea rolurilor statului de la primul război mondial până la planul Schumann. Situația României. ▪ România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă. Construcția democrației postdecembriste.
*2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale 2.3. Descoperirea constantelor în derularea fenomenelor istorice studiate **2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii *4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate	RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ▪ Spațiul românesc între diplomatie și conflict în evul mediu și la începuturile modernității. ▪ România și concertul european; de la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX. *<i>Studiu de caz: Voci ale diplomației românești. De la Dimitrie Cantemir la Grigore Gafencu.</i> ▪ România în perioada „războiului rece”. *<i>Studiu de caz: Diplomația românească între Tratatul de la Varșovia și Uniunea Europeană.</i>
1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice. 3.1. Compararea surselor istorice în vederea stabilirii credibilității și a validității informației conținută de acestea. 4.2. Integrarea cunoștințelor obținute în medii non-formale de învățare în analiza fenomenelor istorice studiate	RELIGIA ȘI VIAȚA RELIGIOASĂ ▪ Biserica și școala în evul mediu și la începuturile modernității. Construcție ecleziastică și implicare laică. ▪ Protectorat religios și identitate culturală în Europa și spațiul românesc. Statul, Biserica și diaspora. *<i>Studiu de caz: România și toleranța religioasă în secolul XX.</i>

SUGESTII METODOLOGICE

Programa școlară de ISTORIE pentru clasa a XII-a/ a XIII-a², prin competențele generale și competențele specifice pe care le formulează, răspunde unui set de finalități ale studierii disciplinei *istorie* în ciclul superior al liceului circumscrise următoarelor idei:

- Formarea capacității de a reflecta asupra lumii, de a formula și de a rezolva probleme pe baza achizițiilor din diferite domenii ale cunoașterii.
- Dezvoltarea competențelor esențiale pentru reușita personală și socio-profesională: comunicare, gândire critică, prelucrarea și utilizarea contextuală a unor informații complexe.
- Dezvoltarea capacității de integrare activă în grupuri socio-culturale și profesionale diferite, valorificând competențele de comunicare și relaționare.
- Formarea disponibilității de a-și asuma responsabilități și roluri diverse, în scopul orientării adecvate în carieră și într-o societate dinamică.
- Stimularea receptivității și a expresivității prin intermediul unor reprezentări multiple ale culturii, în scopul construirii unei vieți de calitate.
- Asigurarea condițiilor favorabile manifestării morale autonome și responsabile din punct de vedere civic.

Astfel, programa școlară dezvoltă un nou ciclu de competențe, deprinderi și abilități (continuând demersul început în anul anterior de studiu) care se întemeiază pe achizițiile competențelor-cheie dobândite în învățământul obligatoriu. Competențele specifice trebuie abordate din perspectiva educației pentru drepturile omului, a educației pentru diversitate, a educației pentru egalitate de gen, a perspectivelor multiple asupra istoriei, a problemelor sensibile și controversate, a abordărilor inter- și transdisciplinare, a strategiilor de argumentare, negociere și cooperare, a utilizării surselor multiple de informare și documentare.

Programa de istorie pentru clasa a XII-a/ a XIII-a aprofundează conținuturi ale căror repere fundamentale de timp și spațiu au fost stabilite în clasele anterioare. În consecință, **se recomandă abordarea conținuturilor din perspectiva domeniilor de conținut în care ele au fost încadrate, fără a se exclude interferențele între domenii și teme.** Demersurile de tip cronologic sunt și ele posibile, dar sunt redundante în raport cu modul în care istoria a fost studiată în învățământul obligatoriu.

Spre exemplu, sugerăm ca o temă precum România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă. *Construcția democrației postdecembriste* să propună descoperirea morfologiei sistemului politic comunist (mecanisme de preluare și menținere a puterii, impactul regimului comunist asupra economiei, culturii, vieții private sau al valorilor umane etc.), și să evite o istorie cronologică, factuală și evenimentială. Sau o temă ca *Secolul XX – între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și Europa*, să fie dedicată ideilor, practicilor politice și personalităților care le-au pus în practică: de la socialism, comunism și nazism, la statul democratic; sau de la drepturile omului, la terorismul de stat practicat asupra propriilor cetățeni, la Gulag și Holocaust. Sau o temă precum *Romanitatea românilor în viziunea istoricilor* poate fi un bun prilej de analiză a ideilor din istoriografia românească și europeană cu privire la acest subiect, în contextele istorice care le-au generat. Aceste exemple pun în evidență spiritul în care au fost gândite conținuturile și nevoia de a respecta în abordare specificul domeniului de conținut în care fiecare subiect a fost plasat.

Conținuturile dominante sunt cele care se referă la spațiul istoric românesc, la evoluția comunităților și a statului, inclusiv în relațiile internaționale, la idei și opțiuni culturale și politice, la relațiile dintre majoritate și minorități, la educație și viața religioasă, la relația românilor cu „celălalt”; toate acestea raportate permanent la contextul regional și european.

² Clasa a XIII-a – filiera tehnologică, ruta progresivă de calificare profesională.

Din punct de vedere didactic se recomandă abordarea conținuturilor din perspectiva competențelor specifice care le sunt asociate de programă (ceea ce nu exclude repetarea și exersarea altor competențe specifice însușite anterior sau dobândite în legătură cu alte domenii de conținut) **și a elementelor pe care se fundamentează valorile și atitudinile propuse prin programă.** Acest fapt presupune centrarea demersului didactic asupra acțiunilor pe care elevul va trebui să le realizeze pentru a dobândi competențele prevăzute de programă și pentru a demonstra, cu ocazia evaluărilor, stăpânirea acestora. În acest context, utilizarea metodelor de învățare activă este prioritară în raport cu metodele clasice de predare-învățare a istoriei.

Acest tip de demers solicită o proiectare didactică în care relația profesor-elev să fie privită din perspectiva noilor roluri ale profesorului: creator de curriculum³, creator de situații de învățare, consilier, moderator, partener sau evaluator (pentru detalii a se consulta lucrarea *Curriculum Național. Ghid metodologic pentru aplicarea programelor din aria curriculară „Om și societate”*, Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul Național pentru Curriculum, București, 2001).

Evaluarea reprezintă o componentă organică a demersului didactic. Evaluarea trebuie să se realizeze cu respectarea tipurilor și a formelor de evaluare (pentru detalii a se consulta lucrarea *Ghid de evaluare pentru istorie*, Serviciul Național de Evaluare și Examinare, București, 2002). Recomandăm ca alături de formele clasice de evaluare să se utilizeze instrumente complementare precum: proiectul, portofoliul, investigația, autoevaluarea etc.

Centrarea demersului didactic pe activitatea elevului, abordarea conținuturilor din perspectiva competențelor specifice care le sunt asociate de programă și din perspectiva elementelor care formează setul de valori și atitudini indicate de programă, solicită adecvarea evaluării elevilor în raport cu această orientare a demersului didactic.

³ Titlurile utilizate de programă nu reprezintă lecții, ceea ce presupune libertatea profesorului de a identifica elementele de conținut subsumate acestor titluri.